

OP US EIGEN WIZE

(Hinne Wagenaar, Pinksterzondag 2026)

1. Bêste minsken, meestal lezen we Handelingen 2 in de Pinksterviering. Dat is het gedeelte dat gaat over de komst van de heilige Geest op de 50e dag, de dag van Pinksteren. Dat is inderdaad logisch, maar vandaag hebben we het anders gedaan. We lazen immers het verhaal van de Ethiopische eunuch uit Handelingen 8. Ik kom daar zo meteen op, maar eerst een paar woorden over het verhaal van Pinksteren.

De komst van de heilige Geest gaat in Handelingen 2 gepaard met wind, vuur en taal. Het wonder van de taal is voor veel minderheidsvolken en -talen altijd van grote betekenis geweest. Want er staat: 'Ze raakten geheel in verwarring doordat iedereen hen in zijn eigen taal hoorde spreken over Gods grote daden'. De eigen taal mocht gehoord en gebruikt worden. Voor God zijn al die talen niet te min, niet minderwaardig. Wat een bemoediging en troost! Dat geldt hier voor ons in Fryslân en voor zoveel volken met hun talen overal op aarde. Deze woorden hebben altijd een boost gegeven aan de strijd voor eigenheid en identiteit. Ze zijn een grote kracht tegen de koloniale machten van vroeger en van vandaag.

Tien jaar geleden publiceerde ik een boek in het Fries onder de titel '*Op ús eigen wize*'. Die titel was bewust niet: *Yn ús eigen taal*. Het boek was juist een aanmoediging om verder te lezen in het boek Handelingen, verder dan alleen het Pinksterverhaal over de taal, hoe belangrijk ook. Van Afrikaanse theologen heb ik geleerd dat het boek Handelingen over veel meer gaat dan eigen taal alleen. Het gaat om volledige vrijheid van cultuur en identiteit: van taal, van eigen kleding, kerkbouw, inheemse muziek, oorspronkelijke godsdienst, geschiedenis, bestuur, sociale structuren, landbouw en ga maar door. Dus niet alleen *Yn ús eigen taal*, maar *Op ús eigen wize*.

2. Mijn perspectief was toen gevormd door mijn ervaringen als docent Afrikaanse theologie in Kameroen en mijn verbinding met de Frysk Kristlike beweging. Die blik vanuit de onderkant van de geschiedenis is belangrijk. Maar de ervaringen van

de afgelopen 15 jaar met de Kloostergemeenschap Nijkleaster-Westerwert hebben me doen inzien dat er nog weer een stap verder gezet kan en moet worden, een stap die verder gaat dan de vrijheid en identiteit van groepen, volken en talen alleen. Maar ook richting de vrijheid van ieder mens, ieder individu op haar of zijn eigen levensweg, eigen geestelijke weg. Vandaar dat mijn nieuwe Engelstalige boek dat later vandaag gepresenteerd zal worden de titel draagt: *ACTS on Freedom/Handelingen over vrijheid*.

3. Precies om deze reden hebben we vandaag het verhaal van de Ethiopische eunuch gelezen. Ik neem jullie in grote lijnen mee op de weg, de levensweg van de Ethiopiër. In dit compacte verhaal horen we van een Ethiopiër die naar Jeruzalem is geweest om te bidden. Aha, een pelgrim dus, die de Camino naar Jeruzalem gaat. Zijn naam horen we niet, maar wel de kenmerken die zijn identiteit tot dan toe uitmaken: Ethiopiër, eunuch, hoge ambtenaar van de koningin van Ethiopië, beheerder van de schatkist. Aha, de minister van financiën. Lang werd in de vertalingen gezwegen over het feit dat hij een eunuch was, een gecastreerde man. Dat was te gênant, ze maakten er een 'kamerling uit Morenland' van. Zelfs de (herziene) Statenvertaling, die altijd zo trouw aan de grondtekst is, heeft het over een kamerling. Een eunuch was vaak als kind al 'behandeld' om te kunnen werken aan het hof van de Koningin. Dan kwam er geen hormoonwerking op gang waardoor de Koningin in seksueel opzicht veilig was. Bovendien kreeg een eunuch geen nageslacht waardoor er geen dreiging voor de dynastie kon ontstaan. Ouders lieten deze castratie al jong doen met het oog op de hoge baan. Dat was goed voor de status van de familie.

Deze Ethiopische eunuch pelgrimeerde dus naar Jeruzalem om te bidden in de tempel, dat prachthuis, zoals wij vandaag hebben gehoord bij de lezing van Psalm 84:

Mensen waar ook geboren,
weten niet wat hen drijft,
gaan op reis naar jou toe.
Dwars door leeg land
wateren over, zwarte, door wouden
over De Bergkam, over de top
blindelings gaan ze.

En dan op een dag,
daar staan ze. Mogen wij hier zijn? Je mag.

(uit Psalm 84 (150 Psalmen vrij, H. Oosterhuis)

Maar bij deze Ethiopische eunuch heeft geklonken: 'Je mag hier niet zijn!' Heidenen (mensen uit de volkeren) mochten weliswaar in de voorhof van de tempel komen. Maar mensen die gecastreerd waren mochten dat beslist niet! (Deuteronomium 23, 2). Het gold als een verminking waardoor iemand niet meer in de gemeenschap thuishoorde, of in ieder geval niet meer welkom was in het heiligdom. Iedereen die in de tempel kwam moest gaaf en heel zijn, zelfs de offerdieren (Leviticus 22, 21-25). Wie anders was, afweek, niet compleet of heel was, niet volgens de norm, moest buiten de tempel en het volk van God geweerd worden.

Deze Ethiopische pelgrim uit het boek Handelingen gaat dus onverrichterzake verder. Hij gaat verder in de richting van Gaza, nou niet bepaald de weg terug naar Ethiopië. Maar Gaza betekent taalkundig 'schat'. En de weg is er eenzaam, staat in de tekst. Nu begint het beeld zich af te tekenen. De schatbewaarder van de Koningin van Ethiopië is pelgrim geworden, op zoek naar zijn eigen innerlijke schat. Hij ging naar de tempel en werd afgewezen. Hij gaat nu in eenzaamheid verder op zijn pelgrimsweg. Waarnaartoe? Hij leest hardop de woorden uit het souvenir dat hij meenam uit Jeruzalem, woorden uit het boek Jesaja. En nu is er een rol weggelegd voor Filippus. Deze Filippus blijkt veel meer dan een diaken te zijn. Hij lijkt eerder een ideale zendeling. Hij vraagt slechts ('Begrijpt u wat u leest?') en komt pas in de reiswagen wanneer hij daartoe expliciet wordt uitgenodigd. Hij spreekt slechts wanneer hij erom wordt gevraagd. Hij doopt slechts wanneer de dopeling ernaar verlangt en erom vraagt. En hij verdwijnt wanneer de pelgrim zelf weer verder kan.

De woorden die de Ethiopiër uit het boek Jesaja leest, doen vreemd aan:

'Als een schaap werd Hij naar de slacht geleid;
als een lam dat stil is bij zijn scheerder
deed Hij zijn mond niet open.
Hij werd vernederd en Hem werd geen recht gedaan,
wie zal van zijn nakomelingen verhalen?
Want op aarde leeft Hij niet meer.'

Toch is de tekst misschien zo vreemd niet wanneer we die lezen uit het perspectief van de Ethiopiër. Hij vraagt immers 'Over wie heeft de profeet het? Over zichzelf of over een ander?' Want hij zal zichzelf herkend hebben in deze tekst. Hij werd immers zelf vernederd en hem werd geen recht gedaan als mens. Hij zal nooit nakomelingen krijgen (zo belangrijk in de Afrikaanse traditie), als hij sterft is hij weg. Als kind werd hij als een schaap naar de slacht geleid. Stil als een lam bij zijn scheerder.

Maar wie is hij zelf? Wat is zijn eigen identiteit? Wat is zijn eigen schat? Hij heeft geen gemeenschap, valt overal buiten, heeft geen place of belonging. Hij hoort nergens bij. Filippus preekt hem dan het evangelie van Jezus uitgaande van deze tekst van Jesaja. Ach, wat jammer dat wij de preek niet meekrijgen! Maar blijkbaar is niet nodig om er woorden aan te besteden, zo vanzelfsprekend vindt de Bijbelschrijver het. Filippus heeft ongetwijfeld verteld dat Jezus ook een buitenstaander was geweest, die mishandeld werd, als een lam geofferd. Die vernederd werd en ogenschijnlijk geen nakomelingen had. Filippus zal verteld hebben dat Jezus, de gewonde genezer, iedereen opnam, aannam en accepteerde die gewoonlijk op afstand werden gehouden: vrouwen, Samaritanen, kinderen, zieken, gewonden en gebrokenen, vreemden en vijanden, zondaars. Hij zal verteld hebben dat je bij Jezus niet heel hoeft te zijn, niet aan de norm hoeft te voldoen, dat er iets aan mag ontbreken. En dat we genezen kunnen worden. Dat we onderweg mogen zijn naar onze innerlijke schat. Filippus zal verteld hebben over de gemeenschap van Jezus' navolgers: een groep vreemde en vernieuwende mensen die over de grenzen van het gewone heen gingen, ook over de grens van talen en volken.

Ik stel me zo voor dat de Ethiopische eunuch, deze vreemde vogel, geroepen moet hebben: 'Hier zoek ik naar, hierom ben ik een pelgrim geworden. Hier wil ik bij horen, bij deze Jezus en bij zijn mienskip. Dit is de bestemming van mijn pelgrimage. Kijk, water! Waarom zou ik niet gedoopt kunnen worden?' Nee, waarom niet? Dit verlangen is zijn belijdenis! En hij wordt ter plekke gedoopt!

Dat Filippus geen apostel is, dat er geen catechese heeft plaatsgevonden, dat de wet (de kerkorde) niet wordt geraadpleegd, dat de doop niet te midden van de gemeenschap plaatsvindt, dat doet er allemaal niet toe. Het enige dat telt is dat deze Ethiopische pelgrim zijn schat heeft gevonden. Dat hij bij Jezus zijn bestemming heeft gevonden. Eindelijk acceptatie. Hier klinkt geen oordeel, hier worden geen voorwaarden gesteld. Hier hoeft hij zich niet aan te passen, Jood te worden. Hier hoeft hij zich niet te schamen voor zijn seksualiteit. En hij vervolgde zijn weg vol vreugde! Hij reizge woltemoed fierder! He went on his way rejoicing!

4. Bêste minsken, hast klear. Aan het begin van het boek Handelingen geeft Jezus in het verhaal van Hemelvaart de opdracht aan zijn leerlingen 'om getuige te zijn in Jeruzalem, in Judea en Samaria, tot aan de einden der aarde'. Tot aan Handelingen 8 gaat het om verhalen over Jeruzalem, Judea en Samaria. En in het eerste deel van hoofdstuk 8 worden Samaritanen opgenomen in de gemeenschap van Jezus-volgelingen.

De Ethiopiër is echter de eerste gedoopte van buiten de grenzen van Israël. Nu gaat het richting einden der aarde. Hij is de eerste uit de 'heidenen', de eerste uit de volkeren. Het is echt onvoorstelbaar dat deze zeldzaam vreemde vogel als eerste gedoopt wordt in de christelijke gemeenschap. Een zwarte Afrikaanse eunuch! Dat geeft de koers aan van de Jezus-beweging. Daarom kunnen en willen wij hier vandaag een inclusieve gemeenschap vormen. Daarom mogen wij er zijn op onze eigen manier, hoe onze identiteit ook moge zijn qua ras, gender, seksualiteit, cultuur en zelfs godsdienst. En wat wij ook met ons meedragen aan pijn en verdriet. En met wat wij meedragen aan kracht, schoonheid en vreugde. Daarom zijn we hier! Mogen wij hier zijn? Je mag!

Het is geweldig dat een Afrikaanse mens de eerste gedoopte is binnen de christelijke kerk. En niet een Europeaan. Mijn studenten in Kameroen wisten van geen ophouden toen hen dit duidelijk werd. Het evangelie kwam oorspronkelijk dus op een niet-koloniale wijze naar Afrika! Maar het gaat in dit verhaal over de Ethiopische eunuch over meer dan taal, volk en ras alleen. Het gaat over zijn eigen individuele pelgrimsweg, zijn eigen innerlijk weg.

Het boek Handelingen begint met een taalwonder. Ieder hoorde het in de eigen moedertaal: *Yn ús eigen taal*. Maar daarna gaat het in het boek Handelingen om nog meer vrijheid. De nieuwe volgelingen van Jezus werden niet gedwongen om Jood te worden. Ze mochten volgeling worden in hun eigen taal én cultuur: *Op ús eigen wize*. En nu mogen we nog een stap verder zetten richting volledige vrijheid. Het verhaal van de Ethiopische eunuch laat zien dat we allemaal, ieder voor zich, Christus in volledige vrijheid kunnen navolgen op onze eigen levensweg en in onze eigenheid: *Yn ús eigen wêzen*. Amen.